

görüşler

Aşırı Realist Bir Plan

Eski ODTÜ öğretim üyelerinden ve plancılardan ekonomist Yalçın Küçük Yankı'nın 3. Beş yıllık plan hakkındaki sorularını cevapladı.

YANKI — İlk iki Beş yıllık Plan'ın hazırlık çalışmalarında bulundunuz. Bu deneylerin ışığı altında üçüncü planı nasıl değerlendiriyorsunuz?

KÜÇÜK/— Şöyle: İlk plan, iyi niyetle hazırlanmış kütlelerde pek de haklı olmayan umutlar uyandıran bir belge idi. Bir anlamda safdil bir doküman. İkinci plan, kabul edilen biçimi ile realist bir 'belgedir. Türkiye'de zamanının egemen güçlerinin yapabileceklerini, yapılması gerekenler gibi gösteren ve kütlelerde hayal kırıklığı yaratmamak için dikkat harcayan bir doküman. Üçüncü plan ise kelimenin tam anlamı ile «aşırı» realist bir plan görünümünde.

görüşler

YANKI — «Aşırı» realist demekle, ne kastediyorsunuz?

KÜÇÜK — Şunu: İlk plan, büyük halk kitlelerinin yararına bi" takım reform ümitlerinin doğmasına yol açtı. İkinci plan bu ümitlerinin doğmasına yol açtı. Üçüncü plan bu ümitleri kararttı ve onun yerine sanayileşmeye ilkesini ön plana çıkarttı. Üçüncü plan reform isteklerini açıkça reddedip bütün planlama çabalarını sanayileşmeye bağlıyor. Bütün özlem ve istekleri sanayileşme amacının yardımcı öğeleri durumuna sokuyor .

YANKI — Örnek vcrebilirmisiniz?

KÜÇÜK — Yeni stratejinin, sosyal adalet başlığı altında verilen, şu paragraf yeterli bir örnek: «İstihdam imkânlarının artırılması sosyal güvenliğin yaygımlaştırılması ve gelir dağılımını! iyileştirilmesi j'çin ,uygula'nacaj< politikalar, perspektif dönemde sanayileşme hızını yavaşlatmayacak bir dengede tutularak geliştirilecektir .Bu cümle, planlama dilinde günlük dile cevrilirse şu anlama gelir : Sanayileşmenin gerçekleştirilmesi için, sosyal adalet ilkelerinden hertürlü fedakarlık yapılacaktır. Üçüncü planlama dokümanı, bu yargının doğruluğunda hiç kuşku bırakmıyor, plan'ın, üçüncü plana girerken temel sorunlar bir 'kısmı var. 18 sayfa. Burada gelir dağılımına ayrılan kısım sadece şu kadar. "Ayrıca, gelir, iş meslek gurupları itibariyle gelir dağılımında dengesizdir". (s. 112) Amaçlar kısmında şunlar söyleniyor : Çeşitli gelir gurupları ve yöreleri arasında gelir dağılımının iyileştirilmesi ve sosyal güvenlik sisteminin tüm toplumu kapsayacak biçimde yaygınlaştırılması, uzun dönemde gerçekleştirilecek bir amaç olarak benimsenmiştir" '(s. 129).

YANKI — Sanayileşme için toplumun her kesiminden fedakârlık istemiyor, öyle mi?

KÜÇÜK — Fedakârlık istenen kesimler var. Ve açıkça söyleniyor. Yeni stratejide şu cümle yer alıyor : Kaynakların böyle bir ağırlık merkezinde (yani sanayide) toplanması alternatififi, kısa dönemde iktisadi sosyal haklarda özüne dokunulmaksızım ciddi ve disiplinli fedakarlıkların benimsenmesini zorunlu kılmaktır".

YANKI — Peki, sanayileşme fedakârlık istemez mi?

KÜÇÜK—İster. Fakat fedakârlık istenen kesimler ne için fedakarlık yaptıklarını bilmek isterler. Fedakarlığın meyvalarını kendilerine döneceğinden emin olma durumundadırlar. Ve toplumun bütün kesimleri fedakarlığa zorunludur. Halbuki üçüncü plan açıkça gösteriyorki toplumun bir kesiminden, diğer kesiminin daha çok kazanması için fedakarlık isteniyor. Plan dokümanın başına konan Başbakan'ın sunuş yazısı bunun şöyle açıklıyor : «Hem geçen 10 yılda sanayileşme hedefinden bir miktar geri kalışımız, hem de gelişmekte olan sanayi ve müteşebbisin istekleri, hükümetleri sanayileşme tercihini ön plana almaya getirmiştir.» Plan dokümanında da tamamlayıcı şu bilgi var: «Sanayileşme çabalarının yoğunlaştırılması ve bi.r bütün olarak ele alınması, bazı dallardaki talep yetersizliğini giderici bir etken olabilecektir.» (s. 119)

YANKI — Yani?

KÜÇÜK — Toplumun bir kesimi çalışacak, az gelire razı olacak ve az harcayacak. Diğer kesimi ise, sanayileşme adına yeni fabrikalar kuracak; yeni fabrikalara sahip 'olacak. Fabrikatörlerin birinin ürettiği malları bir diğeri alacak ve yeni fabrikalar kurmak için kullanacak. Başka deyişle, fabrikatörler karşılıklı olarak birbirinin talebini yaratacaklar. Bunun için dir ki, üçüncü planda tüketim için kullanabilecek sanayi ürünleri-

görüşler

nin artış hızı % 6,5-2,5 olarak saptanmış, sermaye malları olarak kullanılabilir sanayi ürünlerinin artış hızı ise % 15'in üstünde. Böylece Türkiye, iktisatçıların kazandıklarını harcadıkları, işverenlerin harcadıklarını kazandıkları» bir aşamaya girmiş olacak.

YANKI — Peki, bu sanayileşmenin tasarruf sorunu nasıl çözülüyor, yeni vergilere mi?

KÜÇÜK — Büyük bir tasarruf hacmi gerekiyor. Plana göre, üçüncü planın gerçekleşmesi için marjinal tasarruf oranının % 38'e çıkması zorunlu. Bu demektirki gelirdeki artan her bir liradan 38 kuruşun biriktirilmesi şart. Oran çok yüksek. Çok az kapitalist ülke planla ilgili olarak yapılan uluslararası kollokyumda da oranın çok yüksek ve gerçekleştirilmesinin imkân olmadığı hemen .hemen herkesçe belirtildi. Fakat yine de yer alıyor.

YANKI — Tasarrufları artırmak için yeni vergiler mi getiriliyor?

KÜÇÜK — Hayır. Plan yeni vergi getirilmeyeceğini açıkça söylüyor. Planın politikalarıyla ilgili dördüncü kitabında şunlar yazılı: «Tesbit edilen tasarruf miktarına, yeni vergilere başvurulmadan mevcut sistemin İslahı ile ve gelir esnekliğinin yükseltilmesi suretiyle sağlanacak artışlarla ve kamu iktisadi teşebbüslerinde yapılacak düzenleme sonucunda elde edilecek ilâve kaynaklara ulaşılması ön görülmüştür. a (s. 925)

YANKI — Öyle ise özel Tasarruflar arttırılacak?

KÜÇÜK — O da değil. Çünkü plan, gerekli tasarrufun büyük ölçüde kamu kesimince sağlanacağını belirtiyor. Tabii burada çelişki açık. Böylesine büyük bir yatırım programının, S. Naci -Ergin'in önere geldiği yollarla gerçekleştirilmesi olanaksız.

YANKI — Bundan, planın gerçekleşmeme ihtimali çıkar mı?

KÜÇÜK — Çıkamayabilir. Ssnıyorum ki uygulamada yeni vergiler 'konacaktır. 'Ayrıca, planın kendi mantığı gelir bölüşümünün bozulmasına dayanmaktadır. Ücret, maaş ve benzeri gelirler üzerinde önemli baskılar getirilecektir. Veya denenecektir.

YANKI — Plan, Ortak Pazarla nasıl bağdaştırılmış?

KÜÇÜK — Pek bağdaştırıldığı söylenemez. Plan okununca anlaşılıyor ki teknisyenler sanayileşme ile ortak par?r bağdaştıramıyorlar. Ama, hükümetin zorlaması ile görüşler yumuşamış. Plan dökümü ile birlikte bir Yüksek Planlama Kurulu kararı cfo yayınlanıyor. İkinci Erim kabinesi zamanında şunlar yazılı; «Katma Protokol'un değiştirileceği anlamına gelen kelimelerin Türkiye'nin sanayileşme ile kalkınma hedefini aksatmayacak şekilde yorumlanmasını sağlayacak şekilde düzeltilmesine»... karar verilmiştir.

YANKI — Özetlerseniz ?

KÜÇÜK — Ortada bir aşağı - bir yukarı bir Japon modeli denemesi var. Üçüncü plan, 1995 yılında bugünkü ' İtalya'ya ulaşmak üzere yola çıkmayı amaçlıyor. Ama, 'bu yolculuğu Japonya üzerinden yapmayı tercih ediyor. Bana oldukça ters kir strateji ola-